

14.

Pensioenakkoord

Nu Van Brenk Krol is opgevolgd als fractieleider, doet zij de grote debatten in de Kamer. Het voor 50PLUS belangrijke pensioendebat bijvoorbeeld. Het in 2019 gesloten pensioenakkoord geeft haar daarvoor nieuwe munitie.

Internationaal staat het Nederlandse pensioenstelsel goed aangeschreven. Al jaren prijkt Nederland met Denemarken bovenaan in de hitlijst van Mercer. Dit adviesbureau vergelijkt jaarlijks tientallen nationale pensioenstelsels op toereikendheid, duurzaamheid en integriteit. Toch zijn werkgevers, vakbonden en een meerderheid in politiek Den Haag het erover eens dat het stelsel op de schop moet. Het vertrouwen is weg nu pensioenfondsen al jaren de pensioenen niet meer kunnen laten meestijgen met de inflatie. Het waardevaste pensioen dat beloofd werd, kan zo niet worden waargemaakt. Het stelsel gaat ervan uit dat een werknemer zijn leven lang in loondienst werkt en zo een goed pensioen opbouwt. Maar de arbeidsmarkt is veranderd en het stelsel houdt onvoldoende rekening met het groeiende aantal zzp'ers en flexwerkers.

Na bijna tien jaar praten, dreigen, staken, schorsen en nog eens onderhandelen, sluiten werkgevers, werknemers en de overheid in de zomer van 2019 een pensioenakkoord. Een be-

langrijk punt is de AOW-leeftijd. Deze stijgt minder snel dan gepland. Eerdere kabinetten koppelden de stijgende gemiddelde leeftijd aan de AOW-leeftijd. Maar extra lang doorbuffelen als ‘beloning’ voor gezonder en langer leven wordt vooral aan werknemerskant onrechtvaardig gevonden. Uitkomst van de onderhandelingen: tot 2022 wordt de pensioenleeftijd bevroren op zesenzestig jaar en vier maanden en loopt daarna op tot zevenenzestig jaar in 2024. Een belangrijk winstpunt voor de bonden, maar ook werkgevers zijn niet ontevreden, omdat oudere werknemers gemiddeld vaker ziek zijn en fysiek minder aankunnen. In het pensioenakkoord zijn ook afspraken vastgelegd over onder meer zzp'ers, zware beroepen en pensioenuitkeringen.

50PLUS toont zich kritisch over het bereikte hoofdlijnenakkoord. In de Kamer heeft de fractie eerder piketpaaltjes geslagen: hieraan moet een akkoord wat hen betreft voldoen. In de uitkomst van de onderhandelingen ziet de partij onvoldoende waarborgen en de fractie heeft nog veel vragen. Van Brenk: ‘We zijn er open ingegaan, hebben er goed naar gekeken en hebben het ons nog eens uit laten leggen door ambtenaren van Koolmees om te kijken of we het goed begrepen. Uiteindelijk werden we van het resultaat niet blij. Het bood te weinig perspectief omdat het wordt uitgesmeerd over een lange tijd. Het kan tien, twintig jaar duren voordat mensen gecompenseerd worden voor inflatie.’

Eind 2019 dreigt een aantal fondsen de pensioenen te moeten korten door de strenge regels van de toezichthouder, De Nederlandsche Bank. De regels moeten ervoor zorgen dat de pensioenfondsen niet te veel geld uitgeven. Er moet immers altijd genoeg geld zijn om over pakweg dertig jaar ook nog pensioenen te kunnen uitkeren. De pensioenfondsen voelen zich met handen en voeten gebonden door de strenge regels. Ze hebben meer geld in kas dan ooit, ruim 1400 miljard, maar moeten zich ‘arm rekenen’ van de DNB. Sterker: een aantal

fondsen dreigt de pensioenen zelfs te moeten verlagen. Gepensioneerden ervaren dit als zeer onrechtvaardig.

Herstelbetalingen

Corrie van Brenk benadrukt in juli 2020 tijdens het pensioendebat in de Tweede Kamer dat de afgelopen jaren fantastische rendementen gemaakt zijn door pensioenfondsen. 'Maar die zijn nooit naar de deelnemer gegaan. En nu willen wij dat dat hersteld wordt. Wij eisen een herstelbetaling.' Ze rekent de minister voor dat de pensioenen al twaalf jaar niet geïndexeerd zijn. Was het nieuwe stelsel, zoals afgesproken in het pensioenakkoord, al in 2007 ingevoerd, dan waren de pensioenen de afgelopen twaalf jaar gewoon verhoogd. Minister Koolmees ontkent het niet: 'Ik denk grosso modo dat als we het nieuwe stelsel al in 2007 hadden ingevoerd, inderdaad rendementen sneller waren uitgedeeld aan de deelnemers.' Koolmees benadrukt dat het omgekeerde evengoed geldt: tegenslagen vertalen zich sneller in lagere uitkeringen omdat er geen sprake meer is van grote buffers.

Van Brenk: 'Alle mensen die nu zevenenzeventig jaar en ouder zijn, hebben al twaalf jaar geen verhoging gehad. Na de invoering van het nieuwe stelsel blijft het indexatieperspectief nog steeds belabberd omdat elk voordeel in tien stapjes wordt uitgekeerd. Dat soort plannetjes zorgt er toch voor dat het vertrouwen in de politiek er niet meer is? Want hoeveel mensen die in 2007 zijn gepensioneerd, leven er nog in 2030? En wat heb je aan een voordeel dat wordt uitgekeerd in tien kleine jaarlijkse stapjes? Compensatie voor die verloren jaren klinkt als een claim en dat is het ook.' Minister Koolmees houdt het bij een procedureel antwoord: 'Het lijkt me heel goed om hier echt de tijd voor te nemen om hier met elkaar over van gedachten te wisselen. Het is heel veel techniek, heel

erg ingewikkeld maar wel ontzettend belangrijk dat we hier de tijd voor nemen.'

De rekensom heeft 50PLUS alvast voor hem gemaakt. Enkele weken eerder is senator Martin van Rooijen op de zeepkist geklommen om FNV-leden toe te spreken over het pensioenakkoord. Zijn pleidooi om de jarenlang gemiste pensioenverhogingen alsnog uit te keren werd met applaus begroet. En zoveel hoeft het niet eens te kosten, rekende hij voor. '37 miljard op een pot van 1500 miljard. Dat is ruim 2 procent.'

Een andere steen des aanstoots voor 50PLUS is de beperking van de bezwaarmogelijkheid. Van Brenk meent dat de minister zich in juridisch drijfzand begeeft. 'In Nederland laten we ons niet monddood maken. Het kan en mag niet zo zijn dat tot aan de invoering van het nieuwe stelsel het bezwaarrecht in artikel 83 buitenspel gezet wordt.' Ze zoekt steun bij andere criticasters van het pensioenakkoord, de SP en de PVV. 'Ik wil hier en nu dan ook een specifiek beroep doen op andere critici: mevrouw Marijnissen en de heer Wilders. 50PLUS stelt voor om alle juridische zwakke plekken van dit pensioenakkoord nauwgezet in kaart te brengen. Zodat wij het akkoord nog voor het einde van dit jaar kapot kunnen torpederen of procederen. Doen jullie mee?'

Ten slotte beticht Van Brenk de minister van 'onteigening' van pensioengeld. 'Hoe wordt de huidige pensioenpot verdeeld? 1500 miljard! De minister geeft toe dat op dit moment het vermogen verschoven is van oud naar jong. Alleen kon hij niet uitrekenen hoeveel. Bijzonder toch dat als het niet goed uitkomt, deze technocratische minister ineens niet meer goed kan rekenen. Maar hij laat de schade voor gepensioneerden in stand en maakt die permanent. Onteigening dus. Waar heeft deze oudere generatie dat aan verdiend?'

Naast de pensioenproblematiek gaat veel aandacht van de fractie uit naar de coronapandemie die in Nederland duizenden slachtoffers eist. De Kamer neemt in mei 2020 een motie

van Van Brenk aan die pleit voor een dag van nationale rouw met een minuut stilte en de vlaggen halfstok. In juli laat premier Rutte weten dat er in het najaar een dag van bezinning zal worden georganiseerd om stil te staan bij de impact van het virus. Als datum wordt 6 oktober geprikt. De invulling blijft uiteindelijk beperkt tot een handvol lokale initiatieven.

Over de maatregelen die het kabinet neemt om de coronapandemie te beteugelen, wordt onder de 50PLUS-parlementariërs – die zelf in de risicogroepen vallen – verschillend gedacht. Senator Martine Baay zit er anders in dan haar collega's. 'Zij gaan meer af op de in mijn ogen overtrokken berichtgeving. Ze vinden lockdown, avondklok en corona-app prima. Ik zie de toegevoegde waarde niet en mis de proportionaliteit. Zo'n avondklok is een enorme inbreuk op grondrechten. Je moet alleen maatregelen nemen die echt iets bijdragen. Emotie en eigen betrokkenheid is prima, maar als Kamerlid moet je ook afstand kunnen nemen.'

Als senator heeft ze kritisch gekeken naar rechtmatigheid, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid. 'De teneur in de Tweede Kamer was: alles is goed. De Eerste Kamer kijkt kritischer. Als 50PLUS-fracties praten we daarover. Maar we volgen elkaar niet klakkeloos.' Léonie Sazias: 'Het is varen in de mist, niet alleen voor het kabinet maar ook voor de Kamer.' Toch is ook zij kritisch. Ze hekelt de steeds wisselende koers over wie het eerst gevaccineerd moet worden. Wat haar betreft zijn de ouderen het eerst aan de beurt.

Weggelakte namen

Op 1 augustus 2020 zullen de 50PLUS-leden besluiten over een nieuw hoofdbestuur. Vanwege corona is er geen fysiek congres, maar wordt de ledenvergadering gestreamd. Het heeft iets ironisch dat de crisis die maanden eerder begon met ongenoegen

over digitaal stemmen, nu beslecht moet worden door een digitale stemming. De meeste partijleden zijn op leeftijd en zo'n 10 procent beschikt niet over internet, maar per post of per volmacht stemmen is technisch te ingewikkeld en te fraudegevoelig, oordeelt het hoofdbestuur, dat na het vertrek van Dales nog bestaat uit waarnemend voorzitter Bert Kannegieter en secretaris Robert Gielisse. Bovendien zou de tijdelijke wet COVID-19, die de virtuele vergadering regelt, digitaal stemmen verplicht stellen. Ondemocratisch, menen sommige leden. Het bestuur benadrukt de zonnige kanten: leden kunnen zich de fysieke gang naar een partijcongres besparen. Hierdoor wordt zelfs een hogere opkomst verwacht bij de stemming.

Twee maanden voor de ALV hebben partijleden Henk Jan Verboom en Helena Bosch – beiden zelf kandidaat voor het hoofdbestuur – de website 50pluspodium.nl opgezet. Hierop kunnen ontevreden partijleden hun grieven kwijt. Aan de toch al openlijk gevoerde strijd in de partij – via persberichten, interviews en mails met de parlementaire pers in cc – wordt zo nog een kanaal toegevoegd dat politieke ramptoe-risten zicht biedt op de strijd. De initiatiefnemers zeggen te zijn benaderd door leden, onder wie andere kandidaten voor het hoofdbestuur, die hun mening niet openlijk durven geven omdat ze bang zijn voor sancties. Drie hoofdbestuurskandidaten en vijf 'bezorgde leden' hebben hun bezwaren op papier gezet. Bosch en Verboom plaatsen de brief naar eigen zeggen als *postillon d'amour* op de site. Al valt er weinig liefdevols in te lezen. De opstellers zijn boos dat de Kamerfracties en het merendeel van de provinciale afdelingsvoorzitters een gezamenlijk stemadvies hebben uitgebracht voor het nieuwe hoofdbestuur. Jan Nagel wordt door hen warm aanbevolen als voorzitter. Waarom een stemadvies terwijl open verkiezingen zonder voorselectie beloofd waren? De leden zijn immers oud en wijs genoeg om hun eigen keuze te maken? Ook het zittende hoofdbestuur krijgt een veeg uit de pan. Het heeft via het

partijkantoor deze gang van zaken mogelijk gemaakt. ‘Daarmee wordt dit hele verkiezingsproces tot een vertoning gedegradeerd, waarvoor iedere zichzelf respecterende politieke partij zich dient te schamen,’ stellen de bezwaarmakers.

Voorafgaand aan de ledenvergadering van 1 augustus zijn bovendien vijf moties ingediend door de leden Erik Zwiers en Roberto Schols. Zij vinden dat hoofdbestuurskandidaten die ook kandidaat voor de Tweede Kamer zijn, dit vooraf bekend moeten maken. Verder menen ze dat de partijtop zich tijdens de ledenvergadering moet verantwoorden over de crisis van de afgelopen maanden. Met twee andere moties van Zwiers en Schols zit het hoofdbestuur bijzonder in de maag, omdat hierin kandidaat-bestuursleden met naam en toenaam worden genoemd. Het betreft een zittend bestuurslid en de eerdergenoemde postillons d’amour van 50pluspodium.nl, die volgens de indieners ongeschikt zijn voor een plek in het hoofdbestuur. Het hoofdbestuur beschouwt de twee moties als een schending van de privacy van de genoemde personen die zich niet, zoals in een normale ALV, kunnen verdedigen tegen de aantijgingen en vreest juridische stappen als de teksten op straat komen te liggen. Bij een van de moties zou bovendien de vertrouwelijkheid van de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer worden geschonden.

Waarnemend secretaris Robert Gielisse spreekt met indienner Erik Zwiers af in het Novotel in Hoofddorp om een oplossing te vinden. Het loopt op niets uit. Gielisse steekt achteraf de hand in eigen boezem. ‘Ik ben direct weer vertrokken in plaats van eerst te luisteren.’ Wel krijgt Gielisse voor elkaar dat medeondertekenaar Schols zijn handtekening onder de moties terugtrekt. Die vreest voor zijn baan als lid van het Waterschapsbestuur namens 50PLUS. Voor de twee gewraakte moties kiest het bestuur voor een ingrijpende oplossing: delen van de tekst, waaronder de namen, worden zwart gelakt. Hierdoor valt er nauwelijks nog chocola van te maken.

Nagel voor de vierde keer

Zaterdagochtend 1 augustus om klokslag tien uur gaat de digitale ledenvergadering van start. Omdat waarnemend voorzitter Bert Kannegieter zelf in de race is voor het nieuwe hoofdbestuur, doet secretaris Robert Gielisse het woord. Al snel komen de vijf moties aan bod. De secretaris geeft toe dat de zwartgelakte teksten doen denken aan de toeslagenaffaire bij de Belastingdienst, waar gedupeerden en de Kamer werden overladen met zwartgelakte (non)informatie. Maar in dit geval zag het hoofdbestuur geen andere uitweg, benadrukt hij. Tot zijn opluchting haalt geen van de vijf moties het.

Dan mogen de kandidaten voor het hoofdbestuur zich via een videoverbinding presenteren. Dat verloopt niet vlekkeloos. Sommigen lukt het niet om verbinding te krijgen, anderen hebben hun speaker op *mute* staan, waardoor ze niet te verstaan zijn. Dat geldt ook voor Jan Nagel. Als hij in beeld verschijnt is zijn vrouw, hangend over zijn schouder, nog druk bezig om de geluidsverbinding tot stand te brengen. Als dit eindelijk is gelukt, benadrukt het partij-icoon dat hij zich uit puur idealisme beschikbaar heeft gesteld omdat de partij 'aan de rand van de afgrond' staat. 'Van de ooit tienduizend leden waren er twee jaar geleden nog meer dan zesduizend over en dit jaar hebben nog maar 2700 leden betaald. Een voorzitter in verkiezingstijd moet fulltime beschikbaar zijn, de media kennen en grote ervaring hebben met landelijke campagnes. Ik ben de enige die dat allemaal heeft.' Daarbij geniet hij de steun van provinciale voorzitters en van de beide Kamerfracties. 'Ik ben de harde vechter die jullie nodig hebben.'

Met het oog op 'de eenheid binnen de partij' heeft Nagel in de aanloop naar de verkiezing een beroep gedaan op andere voorzitterskandidaten om af te zien van hun kandidatuur. Een interventie die volgens veel partijleden ongepast is, maar

toch heeft een aantal kandidaten er gehoor aan gegeven en zich teruggetrokken. In de eerste stemronde haalt geen van de gegadigden een meerderheid, in de tweede stemronde eindigt Nagel met 58 procent van de stemmen bovenaan. Na de stemming wordt opnieuw geschakeld naar huize Nagel waar het echtpaar het nog steeds met de computer aan de stok heeft. De kijker ziet de twee druk gesticulerend achter het scherm. Nagel staat op en loopt weg, waarop zijn vrouw plaatsneemt achter de knoppen. Als hij terugkeert is er nog steeds geen geluid. 'Jan, je staat op mute!' helpt de secretaris hem op weg. Kan hij anders even knikken indien hij zijn benoeming aanvaardt? Nagels hoofd beweegt driftig op en neer. Aan het eind van de vergadering spreekt de nieuwe voorzitter de leden toe. Hij belooft een 'stevige streep onder het verleden'.

Hij laat er geen gras over groeien, want er moet nog veel gebeuren en de verkiezingen zijn al over acht maanden. Nog diezelfde middag komt het nieuwe bestuur bij hem thuis bijeen. Naast hemzelf bestaat het uit Gerard van Hooft (vicevoorzitter), Peter Schut (secretaris), Henk van Elst (penningmeester), Hans Cornet, René Haak en Sofia Tsitsouashvili. In de pers wordt met scepsis gereageerd op de terugkeer van Nagel. Is de partijoprichter die zich presenteert als de verlosser bij problemen daar niet zelf onderdeel of zelfs oorzaak van?